

HÄMEENLINNAN HALLINTO-OIKEUS

3. jaosto
Raatihuoneenkatu 1
PL 640
13111 HÄMEENLINNA
Puhelin 010 36 42200
Telekopio 010 36 42269
Sähköposti hameenlinna.hao@om.fi

PÄÄTÖS

Antopäivä
12.3.2008

Numero 1 (7)
08/0155/3
Diaarinumero
02518/06/1209

ASIA

Valitus väestötietojen luovuttamista koskevassa asiassa

MUUTOKSENHAKIJA

Tampereen vapaa-ajattelijat ry

ASIAMIES JA PROSESSIOSOITE

Oikeustieteen lisensiaatti Kalevi Hölttä
Rajametsäntie 9 B
00620 HELSINKI

PÄÄTÖS, JOHON ON HAETTU MUUTOSTA**Viranomainen**

Väestörekisterikeskus

Päivämäärä

17.10.2006

Tampereen vapaa-ajattelijat ry oli Väestörekisterikeskukselle 12.9.2006 osoittamassaan hakemuksessa pyytänyt periaatepäätöstä siitä, että tietyn kuukauden aikana (marraskuu 2006) 18 vuotta täyttävien henkilöiden osoitetiedot luovutetaan yhdistyksen ylläpitämän eroakirkosta.fi -sivuston suoramarkkinointia varten. Sivun kautta voi helposti erota valtionkirkosta. Kahdeksantoista vuotta täyttänyt on uskonnollisesti täysi-ikäinen ja saa erota kirkosta ilman huoltajiensa lupaa. 18-vuotiaat muodostavat selvästi suurimman ikäryhmän eroakirkosta.fi -sivuston käyttäjistä. Iän mukaan tehtävä raja on merkittävä mainonnan tehokkaan kohdistamisen kannalta.

Väestörekisterikeskus on päättänyt hylätä hakemuksen.

Päätöksen perusteluissa on todettu, että ilmoitettu tietojen käyttötarkoitus ei ole sopusoinnussa viraston väestötietolain nojalla luoman ja noudattaman linjauksen kanssa tietojen käyttämisestä mainontatarkoituksiin. Väestötietolain 27 §:n 1 momentin säännös ei luo kenellekään ehdotonta oikeutta saada tietoja kyseisessä lainkohdassa lueteltuihin tarkoituksiin. Sanamuoto mahdollistaa tietojen luovuttamisen, jos se katsotaan muitten asian ratkaisussa huomioon otettavien tosiseikkojen nojalla mahdolliseksi. Tietojen luovutus päätöstä tehtäessä on tarkastettava asiaa paitsi anojan näkökulmasta, myös erityisesti luovutuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta ja anotun käyttötarkoituksen suhteesta henkilöiden yksityisyyden suojaan (väestötietolain 25 §:n 1 mom).

Uskontokuntatieto talletetaan väestötietojärjestelmään asianomaisten uskontokuntien ja laissa tarkemmin määriteltyjen viranomaisten tarpeita varten (väestötietolain 4 §:n 3 momentti) ja uskontokuntatiedot on oikeus luovuttaa väestötietojärjestelmästä vain ao. uskontokunnalle, pääesikunnalle, kouluviranomaisille, verottajalle ja vastaaville viranomaisille viranomaistehtävien hoitamista sekä tilastokeskukselle virallisen tilaston laatimista varten (väestötietolain 25 §:n 6 momentti). Uskontokuntatietoa ei siten ole mahdollista käyttää poimintaehtona esimerkiksi suoramarkkinointipostitusta varten väestötietojärjestelmästä tehtävissä osoitepoiminoissa.

Väestötietolain 26a §:ssä on tarkkaan säädetty tietojen luovuttamisesta uskontokunnille. Mainitun lainkohdan mukaan "Evankelis-luterilaiselle kirkolle, ortodoksiselle kirkkokunnalle ja rekisteröidyille uskontokunnille luovutetaan jäsenrekisterin päivittämisessä tarvittavat tiedot. Lisäksi niille luovutetaan väestötietojärjestelmästä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarvittavat tiedot".

Väestötietolain ja henkilötietolain perusteella uskontokuntatietoa ei ole mahdollista käyttää poimintaperusteena suoramarkkinointitarkoituksiin, koska uskontokuntatieto on henkilötietolain 11 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu arkaluonteinen tieto. Täten evankelis-luterilaiselle kirkolle ei ole annettu tietoja mainoskirjeitten lähettämiseksi esimerkiksi rippikoulu-leiristä omaan jäsenrekisteriin kuulumattomille henkilöille. Tulkinnessa on lähdetty siitä, että väestötietojärjestelmää voidaan käyttää hyväksi kirkollisen informaation perille toimittamisessa ainoastaan kirkon (tai uskontokunnan) jäsenille, ei kirkkoon kuulumattomille. Tällöin informaatiota ei lähetetä väestötietojärjestelmän avulla henkilöille, jotka ovat virallisesti uskonnottomia tai jonkun muun uskontokunnan jäseniä.

Hakemuksesta selviää, että hakijan tarkoituksena on lähettää "eroakirkosta.fi" -sivustoa markkinoiva kirje marraskuun aikana 18 vuotta täyttävälle henkilöille. Jos hakemukseen suostuttaisiin, tulisi poimintaan mukaan evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan jäsenten lisäksi myös ns. rekisteröityihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvia henkilöitä sekä mihinkään uskontokuntaan kuulumattomia henkilöitä, koska ei ole mahdollista rajata poimintaa koskemaan esimerkiksi ainoastaan evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan jäseniä tai jättää poiminnasta pois uskontokuntiin kuulumattomat henkilöt. Tällainen rajaus olisi uskontokuntatiedon käyttämistä poimintaperusteena käänteisessä mielessä ja vastoin henkilötietolaissa ja väestötietolaissa sallittuja poimintaperusteita (väestötietolain 27 §:n 2 momentti). Toisaalta poiminnan tekeminen siten, että mukaan tulisi myös sellaisia henkilöitä (rajauksen poiminta ikätiedon perusteella), jotka eivät kuulu mihinkään uskontokuntaan, olisi vastoin väestötietolain 25 §:n 1 momentin tarpeellisuusvaatimusta, koska informaation lähettäminen tällaisille henkilöille ei ole hakemuksessa tarkoitettussa tapauksessa tarpeellista. Menettely olisi myös vastoin henkilötietolain 5 §:ssä rekisterinpitäjälle säädettyä huolellisuusvelvollisuusperiaatetta tietojen käsittelyssä.

Poiminnan tekeminen hakemuksessa esitetyllä tavalla saisi siten aikaan mitä ilmeisimmin kirjeen vastaanottajissa väestötietojärjestelmän laatutason kohdistuvia väärinkäsityksiä, virheellisiä tulkintoja ja epäselvyyksiä. Lisäksi se saattaisi johtaa joidenkin uskonnollisten yhdyskuntien jäsenten keskuudessa tietoja luovuttavan eli Väestörekisterikeskuksen toiminnan kansalaisten uskonnolliseen ja maailmankatsomukselliseen vakaumukseen neutraalisti suhtautuvana valtion viranomaisena kyseenalaiseen valoon ja voisi aikaansaada väärinkäsityksiä ja virheellisiä tulkintoja tietojen luovuttamisessa noudatettavista peruseriaatteista.

Väestörekisterikeskus kunnioittaa henkilöille perustuslain 11 §:ssä turvattua itsemääräämisoikeutta uskonnon ja omantunnon asioissa. Tämä näkemys pitää sisällään sekä uskontokuntaan kuulumisen että uskontokuntaan kuulumattomuuden. Tällä perusteella Väestörekisterikeskus ei katso voivansa edesauttaa sellaista uskonnonvapautteen liittyvää toimintaa, joka saattaa erilaiset uskonnolliset tai maailmankatsomukselliset näkemykset toisia näkemyksiä loukkaavaan suhteeseen. Informaation levittäminen kirkosta eroamiseksi kuuluu vapaaseen kansalaistoimintaan, mutta ei ole Väestörekisterikeskuksen näkemyksen mukaan sellaista toimintaa, johon voitaisiin käyttää väestökirjanpidon tietoja hyväksi ilman että kajottaisiin ihmisten vakaumuksellisiin kysymyksiin mahdollisesti loukkaavalla tavalla.

Väestörekisterikeskus katsoo, että tietojen anojan tarkoituksena on vaikuttaa henkilön uskonnolliseen vakaumukseen. Väestötietolain 27 §:n 1 momentin mukaan tietoja "voidaan luovuttaa" muun muassa suoramarkkinointitarkoituksiin. Kysymyksessä oleva säännös ei kuitenkaan velvoita Väestörekisterikeskusta tietojen antamiseen. Ei ole myöskään muuta lakia, jonka perusteella Väestörekisterikeskuksella olisi velvollisuus luovuttaa nimi- ja osoitetietoja anottuun tarkoitukseen. Tämän vuoksi Väestörekisterikeskus katsoo, ettei se voi luovuttaa edellä esitetyin perustein tietoja eroakirkosta.fi -sivustoa mainostavan kirjeen lähettämistä varten. Menettely on yhdenmukainen evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan kohdalla noudatetun menettelyn kanssa.

VAATIMUKSET HALLINTO-OIKEUDESSA

Tampereen vapaa-ajattelijat ry on vaatinut Väestörekisterikeskuksen päätöksen kumoamista, pyydettyjen tietojen luovuttamista ja Suomen valtion velvoittamista korvaamaan yhdistyksen oikeudenkäyntikulut.

Väestörekisterikeskuksen päätös loukkaa yhdistyksen yhdenvertaisuutta ja on hyvän hallinnon periaatteiden vastainen. Päätöksestä on pääteltävissä, että hakemus on hylätty sillä perusteella, että henkilötietojen käyttötarkoitus ei miellyttänyt päättäviä virkamiehiä. Henkilötietoja luovutetaan laajasti muun muassa kaupallisiin tarkoituksiin ja mielipidetiedusteluihin. Tampereen vapaa-ajattelijat on päätöksellä asetettu muihin rekisteritietoja pyytäneisiin verrattuna eriarvoiseen asemaan epäasiallisilla perusteilla.

Väestörekisterikeskus on väittänyt virheellisesti yhdistyksen pyytäneen uskontokuntatietoja. Hakemus koski kuitenkin kaikkien 18 vuotta täyttävien henkilöiden tietoja erittelemättä kohderyhmää millään uskontoperusteella.

Hakemuksen tarkoituksena oli saada apuväline kirkostaeroamiskampanjan tueksi. Kysymyksessä ei ole vain kirkon jäsenille osoitettu kampanja, vaan kaikille tarkoitettu eräänlainen tietoisku. Kehottaminen eroamaan kirkosta on muutoksenhakijan perustuslaillinen oikeus. Yhdistyksellä on oikeus osoittaa sanomansa kaikille maassa asuville siitä riippumatta, ovatko jäseninä seurakunnassa vai eivät.

Päätöksessä on väitetty tarpeellisuusvaatimuksen vastaiseksi sitä, että kirkkoon kuulumattomatkin saisivat osoitteeseensa kampanjaviestin. Väite on keinotekoinen eikä vastaa siinä viitatus väestötietolain 25 §:n 1 momentin oikeata sisältöä.

Väestörekisterikeskus on edelleen lausunut, että yhdistyksen kampanja voi olla loukkaava ja väestötietoja ei saa käyttää sellaiseen toimintaan, vaikka toiminta onkin laillista. Kyseinen perustelu on kestävä. Se johtaisi yhteiskunnallisen keskustelun tukahduttamiseen ja merkitsee sensuuria. Sanavapauteen kuuluu myös kärkevien ja jopa loukkaavien viestien esittämis-oikeus. Puheena oleva kampanja ei ole ketään loukkaava, vaan tarkoituksena on neutraalilla ja värittömällä tavalla tuoda esiin uskonnoton vaihtoehto.

Väestörekisterikeskus on toistanut useaan otteeseen, että sillä ei ole velvollisuutta antaa osoitetietoja ja että kenelläkään ei ole oikeutta saada tietoja. Perustelu on virheellinen, sillä kyseistä viranomaista sitoo perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaate. Väestörekisterikeskus ei saa mielivaltaisesti viestin sisällön perusteella syrjiä muutoksenhakijayhdistystä ja asettaa sitä eriarvoiseen asemaan esimerkiksi mainostajiin verrattuna. Mainoksetkin koetaan usein loukkaaviksi ja niihin liittyy moraalisia painotuksia, jotka joku voi kokea vastenmielisiksi.

Päätöksessä olevasta lauseesta “voidaan luovuttaa” ei voida loogisesti johtaa lausetta “ei voi luovuttaa”.

Väestörekisterikeskuksen päätös on lainvastainen ja muutoksenhakijaa syrjivä.

LAUSUNNOT JA SELITYKSET

Väestörekisterikeskus on antanut lausunnon.

Tampereen vapaa-ajattelijat ry on antanut selityksen.

HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISU JA PERUSTELUT

Hallinto-oikeus hylkää valituksen oikeudenkäyntikuluvaatimuksineen.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Väestötietolain 24 §:n mukaan tietoja väestötietojärjestelmästä pyydetessä on ilmoitettava niiden käyttötarkoitus ja muut luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat.

Väestötietolain 25 §:n 1 momentin mukaan väestötietojärjestelmästä luovutettavan tiedon tulee olla tarpeellinen ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. Tietoa ei saa luovuttaa, jos luovuttamisen voidaan perustellusta syystä epäillä loukkaavan henkilön yksityisyyden suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka vaarantavan valtion turvallisuutta.

Väestötietolain 27 §:n 1 momentin mukaan henkilölle ja yhteisölle luovutetaan väestötietojärjestelmästä tietoja, joita nämä tarvitsevat oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa toteuttamiseksi. Tietoja voidaan luovuttaa myös suoramarkkinointiin, mielipide- ja markkinatutkimukseen, osoitepalveluna, asiakasrekisterin päivittämiseen, historialliseen tai tieteelliseen tutkimukseen taikka muuhun näihin verrattavaan tarkoitukseen, jos tässä laissa säädettyt muut edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat olemassa ja jos henkilön oikeudesta kieltää osoitetietonsa luovuttaminen ei muuta johdu.

Pykälän 2 momentin mukaan luovutettaessa tietoja suoramainontaa, etämyyntiä tai muuta suoramarkkinointia, mielipide- ja markkinointitutkimusta taikka muuta näihin verrattavaa tarkoitusta varten henkilötietojen otantaperusteena saa käyttää yhden henkilöön liitettävän tunnistetiedon lisäksi ainoastaan nimeä, vähintään kuuden viikon ikää, sukupuolta, äidinkieltä tai asiointikieltä, ammattia, kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa, tilapäistä asuinpaikkaa ja muuta osoitetta sekä asetuksella tarkemmin säädettyjä kiinteistö- ja rakennustietoja.

Henkilötietolain 5 §:n mukaan rekisterinpitäjän tulee käsitellä henkilötietoja laillisesti, noudattaa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä toimia muutoinkin niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta.

Asiassa saatu selvitys ja johtopäätökset

Tampereen vapaa-ajattelijat ry oli hakemuksessaan Väestörekisterikeskuskulle pyytänyt tietyn kuukauden aikana (marraskuu 2006) 18 vuotta täyttävien henkilöiden osoitetietojen luovuttamista yhdistyksen ylläpitämän eroakirkosta.fi -sivuston suoramarkkinointia varten. Yhdistys ei ollut hakemuksessaan pyytänyt uskontokuntatietoja käytettäväksi otantaperusteena eikä asiassa siten ollut kysymys näiden tietojen luovuttamista koskevien väestötietolain 4 §:n 3 momentin ja 25 §:n 6 momentin säännösten soveltamisesta. Koska uskontokuntatietoja ei ollut väestötietolain 27 §:n 2 momentin säännös huomioon ottaen mahdollista käyttää otantaperusteena, hakemus oli tehty käsittämään kaikkien hakemuksessa mainittuna ajanjaksona 18 vuotta täyttävien henkilöiden osoitetietojen luovuttamisen siitä riippumatta, kuuluivatko he johonkin uskontokuntaan. Tässä tilanteessa otannan piiriin tuli väistämättä kuulumaan sellaisiakin henkilöitä, jotka eivät olleet evankelis-luterilaisen kirkon tai ortodoksisen kirkkokunnan jäseniä tai olivat mihinkään uskontokuntaan kuulumattomia henkilöitä. Pyydettyjä tietoja 18 vuotta täyttävästä ikäluokasta ei kuitenkaan voida tällä perusteella pitää kokonaisuutena tarkastellen väestötietolain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tarpeettomana yhdistyksen hakemuksessa ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. Tietojen antaminen ei myöskään ole tällä perusteella henkilötietolain 5 §:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaista. Väestörekisterikeskuksella on ollut toinen käsitys.

Puheena olevan suoramarkkinoinnin tarkoituksena on vaikuttaa kohdehenkilöiden uskonnolliseen vakaumukseen, joka kuuluu yksityisyyden suojan piiriin. Tietojen luovuttamisen nuorista henkilöistä käytettäväksi välineenä hakemuksessa ilmoitetun, yhdistyksen ylläpitämän eroakirkosta.fi -sivuston jakelun kohdistamiseen heille loukkaa kohdehenkilöiden yksityisyyden suojaa. Tietojen luovuttaminen ei tästä syystä täytä väestötietolain 25 §:n 1 momentissa säädettyjä luovuttamisen yleisiä edellytyksiä.

Mitä sitten tulee tietojen luovuttamisen muiden edellytysten täyttymiseen, niin hallinto-oikeus toteaa, ettei hakija tarvitse väestötietoja oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa toteuttamiseen, johon sillä olisi väestötietolain 27 §:n 1 momentin mukaan oikeus saada pyytämänsä tiedot. Puheena olevassa asiassa on kysymys siitä, onko hakijoiden ilmoittama käyttötarkoitus rinnastettavissa niihin samassa lainkohdassa lueteltuihin muihin tai niihin verrattavaan käyttötarkoitukseen, joihin tietoja lain mukaan voidaan luovuttaa.

Väestötietolakia koskevan hallituksen esityksen (HE 355/1992 vp) perusteluissa on mainittu, että laissa mainittujen käyttötarkoitusten lisäksi voisi tulla kysymykseen esimerkiksi matrikkelin laatiminen. Hallituksen esityksessä on lisäksi todettu, että säädettäessä tietojen luovuttamisesta mainitaan ja suoramarkkinointiin sekä muihin kaupallisiin tarkoituksiin, on yhtenä näkökohtana tarkoituksenmukainen tiedonsaanti. Kansalaisten yksityisyyden ja tietosuojan kannalta ei ole estettä sille, että markkinointi kohdennetaan juuri niille, jotka ovat todennäköisesti asiasta kiinnostuneita.

Hakijoiden tarkoituksena on pyrkiä vaikuttamaan kohteena olevien henkilöiden eroamiseen kirkosta. Uskontokunnan jäsenyys on yksityisyyden piiriin kuuluva asia eikä siihen vaikuttaminen ole rinnastettavissa laissa lueteltuihin neutraaleihin, lähinnä taloudellisiin ja tieteellisiin käyttötarkoituksiin. Väestörekisterikeskuksella ei ole myöskään väestötietolain 27 §:n 1 momentin mukaisia edellytyksiä tietojen luovuttamiseen.

Väestörekisterikeskuksen päätöksellä ei ole estetty yhdistystä käyttämästä sananvapauttaan tai puututtu yhdistyksen uskonnon tai omantunnon vapautteen. Päätös ei loukkaa myöskään yhdistyksen yhdenvertaisuutta eikä muitakaan hallinnon oikeusperiaatteita. Väestörekisterikeskuksen päätöksen lopputulosta ei ole syytä muuttaa.

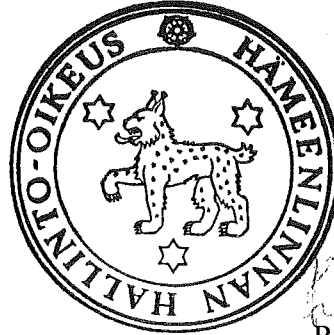
Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen

Asian näin päättyessä ei ole kohtuutonta, että muutoksenhakija saa itse vastata oikeudenkäyntikuluistaan.

Sovelletut oikeusohjeet Suomen perustuslaki 6, 10, 11 ja 12 §
Hallintolaki 6 §
Hallintolainkäyttölaki 74 §
Perusteluissa mainitut oikeusohjeet

MUUTOKSENHAKU Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Valitusosoitus on liitteenä (hallintovalitus).

Esittelijäjäsen

Reima Nieminen
Reima Nieminen

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet Heikki Jukarainen, Vesa Partanen ja Reima Nieminen.

JAKELU JA OIKEUDENKÄYNTIMAKSU

Päätös ✓ muutoksenhakijan asiamiehelle saantitodistuksin

Jäljennös Väestörekisterikeskus

Oikeudenkäyntimaksu 82 euroa

kak

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla kirjallisesti **korkeimpaan hallinto-oikeuteen**.

Valitusaika Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaantipäivästä**, sitä päivää lukuun ottamatta.

Tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Sijaistiedoksiannossa tiedoksi-saannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantoto-distuksen osoittamasta päivästä. Jos tiedoksianto viranomaiselle on toimitettu tavallisena tiedoksiantona postitse kirjeellä, asian katsotaan tulleen viranomaisen tietoon kirjeen saapumispäivänä.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä, joka on on osoitettava valitusviranomaiselle, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä. Sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä toimitettavan valituskirjelmän osalta allekirjoitusvaatimuksen täyttää myös sähköisistä allekirjoituksista annetun lain 18 §:ssä tarkoitettu sähköinen allekirjoitus. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on muu henkilö, on valituskirjelmässä ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkami-sen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, jollei hän ole asianajaja tai julkinen oikeusavustaja, on liitettävä valituskirjelmään valtakirja.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa **päätöksessä mainitulle viranomaiselle**. Valituskirjelmän tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Valituskirjelmän ja muiden valitusasiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla

Korkeimman hallinto-oikeuden osoite

Postiosoite:
PL 180
00131 HELSINKI

Käyntiosoite:
Unioninkatu 16
Helsinki

Puhelin: 010 36 40200
Telefax: 010 36 40382
Sähköposti: korkein.hallinto-oikeus@om.fi

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖKSESTÄ PERITTÄVÄ OIKEUDENKÄYNTIMAKSU

Muutoksenhakuasian käsittelystä korkeimmassa hallinto-oikeudessa peritään 204 euron suuruinen oikeudenkäyntimaksu. Mikäli korkein hallinto-oikeus ei myönnä asiassa valituslupaa, oikeudenkäyntimaksu on 102 euroa.

Oikeudenkäyntimaksua ei korkeimmassa hallinto-oikeudessa peritä sosiaaliasioissa, julkisoikeudellista palvelussuhdetta tai vaaleja koskevissa asioissa eikä muissakaan asioissa, jotka on laissa säädetty maksuttomiksi. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä myöskään, jos korkein hallinto-oikeus muuttaa veroa tai julkista maksua koskevaa hallinto-oikeuden päätöstä muutoksenhakijan eduksi tai jos muutoksenhakija on muualla laissa vapautettu suorittamasta maksuja viranomaisen toimenpiteistä tai toimituskirjoista taikka hänet on asianmukaisesti todistettu varattomaksi ja asia koskee hänen etuaan tai oikeuttaan.

Laki tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (26.7.1993/701).